

ევრიპიდე

ჰიკაბები

პროლოგი

სცენის სიღრმიდან გამოდის პოლიდოროსის აჩრდილი.

პოლიდოროსის აჩრდილი

ბნელი კარიბჭე და ლანდების განსასვენები,
სადაც ღმერთთაგან განრიდებით მეფობს ჰადესი,
მეფე კისევსის ასულის ძემ, პოლიდოროსმა,
ჰეკაბეს ვაჟმა, მივატოვე და აქ მოვედი.

მე მამაჩემმა, პრიამოსმა, შეშინებულმა

ელინთა შუბი როს უქადდა განადგურებას

5

ფრიგიულ ქალაქს, განმარიდა ტროას სამეფოს

და გადამძალა მეგობართან, პოლიმესტორთან,

რომელიც ხნულებს ხერსონესის ველებზე ავლებს

და ბედაურთა მოყვარულ ხალხს მართავს მახვილით.

მამამ მალულად გამატანა იმდენი ოქრო

10

ცოცხლად დარჩენილ მის შვილებს რომ არ გვებოგინა

თუ ილიონის ციხე-ბურჯი დაემხოზოდა.

პრიამიდთაგან უმრწემესი ვარ და ამიტომ

წარმგზავნეს: აბჯარს არ ვისხამდი, ჩემს ბავშვურ ხელებს

ჯერ არ შესწევდათ ძალი მტერს რომ შუბით შებმოდნენ.

15

სამანთა ქვები და ტროელთა ციხე-კოშკები

ვიდრე ჯერ კიდევ მყარად იდგნენ, ვიდრე ჰექტორი

მედგრად იბრძოდა, ვიზრდებოდი, ლაღად, ვით ყლორტი,

- მამის მეგობარ თრაკიელთან, საუბედუროდ. 20
- მაგრამ ჰექტორი დაიღუპა, ტროა დაემხო,
 მამის კერია განადგურდა, თავად მეფე კი,
 მთავარ ბომონთან, უკვდავებმა რომ აღაშენეს,
 სისხლისმწყურვალმა აქილიდმა ოდეს განგმირა,
 პოლიმესტორმა საგანძურის გამო სიცოცხლეს 25
 გამომასალმა და მდეღვარე ზღვად მომისროლა,
 მომკლა ბედკრული, ჩვენს ოქროს რომ დაუფლებოდა.
 ახლა ქვიშაზე განვისვენებ, გამორიყული,
 ხან ზღვის მიქცევა გამიყოლებს, კვლავ მომაბრუნებს
 და მარწევს ტალღა დაუკრძალავს, დაუტირებელს. 30
 ახლა მოვფრინდი, რათა ძვირფას დედა – ჰეკაბეს
 გამოვეცხადო, მივატოვე ჩემი სხეული.
 მესამე დღეა დავტრიალებ თავს გამუდმებით
 საბრალოს, აქ ვარ მას შემდეგ, რაც დარბეულ ტროას
 განაშორეს და ხერსონესში ჩამოაბრძანეს. 35
 აქაველებიც ხომალდებით აქვე არიან
 და მშვიდად სხედან თრაკიელთა სანაპიროსთან,
 რადგან პელევსის ძემ ყორღანზე გამოცხადებით
 მთელი ელადის სპა, რომელიც თავის ხომალდებს
 უკვე შინისკენ წარმართავდა, აქ შეაყოვნა:
 იგი მოითხოვს, პოლიქსენე, ჩემი ღვიძლი და, 40
 მის სამაროვანს სანუგეშო მსხვერპლად შესწირონ.
 მიიღებს კიდეც, რასაც ითხოვს. მას მეგობრები
 არ მიაგდებენ უპატიოდ. სიკვდილისაკენ
 ჩემი და მიჰყავს ბედისწერას. დღეს ის მოკვდება.
 ორ შვილს იხილავს დედაჩემი დღეს, ორი შვილის 45
 ორ ცხედარს: ჩემსას და ბედკრული ქალიშვილისას.
 მე მონა ქალის ფერხთა ახლოს მიმარხვეს ზვირთი,
 გამოვეცხადები დასაკრძალად საბრალობელი.
 ჩემი ვედრება შევასმინე ქვესკნელის ღმერთებს:

- მსურდა საფლავი, დედის ხელის შეხება მსურდა 50
და აღსრულდება კიდეც ჩემი სავედრებელი.
მაგრამ დავტოვებ დაბერებულ დედა – ჰეკაბეს,
აგამემნონის სარაფარდას გამორიდებულს,
სადაც ამ ღამით შეაშინა ჩემმა აჩრდილმა.
ო, რა მძიმეა!
- დედავ, სამეფო სასახლეთა ბრწყინვალეების წილ 55
მონურ დღეს უმზერ! რა საზარლად გიმტყუნა ბედმა,
როგორ დამდაბლდი! რომელიღაც ღმერთს სურს, გამქრალი
ბედნიერების თანაგვარი ტანჯვით დაგტანჯოს.
- პოლიდოროსი ქრება. შემოდის ჰეკაბე ტროელ ქალთა
თანხლებით.
- ჰეკაბე** (დინჯად გამოდის კარვიდან)
მოდით, შვილებო, შემომეშველეთ 60
და ოთახიდან გამიყვანეთ ბებერი მონა,
თქვენი ყოფილი დედოფალი, ტროას ასულნო!
[ადექით, მოდით, დამიკავეთ, დამისაყრდენდით]
ამაწვევინეთ მიხრწნილი ხელი,
თუ დავეყრდნობი თქვენს მოხრილ მკლავებს 65
კვერთხის სანაცვლოდ, დაძაბუნებულ ფეხს ავაჩქარებ,
წლებმა რომ ასე დააუძლურეს.
ზევსის ნათებავ, ბნელო ღამეც!
რად მაშინებენ შენს წყვილიადში
მოლანდებანი? მიწავ – უფალო, 70
მრუმეფრთიანი სიზმრების დედავ,
მსურს მოვიცილო ღამეული ხილვა, საზარი,
[მე მომელანდა ჩემი შვილი, თრაკიაში გადამალული,
ჩემი ძვირფასი ქალიშვილი, პოლიქსენეც მეზმანა ღამით, 75
შემზარავ ხილვად მოვლენილი ვნახე, ვიცანი].

მიწის ღმერთებო, ჩემს ვაჟს გავედრებთ,
ჩვენი მოდგმის ერთადერთ ღუზას! 80
იგი თოვლიან თრაკიაში იზრდება მშვიდად
და მის სიცოცხლეს მამამისის მოყვასი იცავს.
რალაც მოხდება...

ახლოვდება მწუხარე ძნობა მწუხარეთათვის.
გული არასდროს ამძგერებია 85
ასე საშინლად და გამალებით.

სად უნდა ვნახო ჰელენოსის ღვთიური სული?
იქნებ კასანდრა მაპოვნინოთ, ჩემო ტროელნო,
რათა ამიხსნან ზმანებანი! 90
[სიზმრად ვიხილე ირემი, ხალებიანი,
მგელს მოეკლა და სისხლიანი თათებით ფლეთდა,
ჩემი კალთიდან ჩამოაგდო შეუბრალებლად.]
სხვა ხილვაც მაკრთობს:
სამაროვანზე ამართული პელიდის სული
ითხოვს შესწირონ 95
ტანჯულ ტროელთა შორის ერთი ქალწული მსხვერპლად.
ღმერთებო, ჩემი... ჩემი ქალიშვილი
განარიდეთ ამ ბედისწერას.

პაროდოსი

A ეისოდოსიდან შემოდის ტროელ ქალთა ქორო.

ქოროს კორიფე

ჰეკაბე, შენსკენ მოვისწრაფოდი,
მალვით დავტოვე სარაფარდა ჩემი ბატონის,
ვისი მონობაც წილად მერგო 100
ილიონიდან წამოყვანილს.
აქაველთა ლაშქრის დავლა ვარ,
მათი შუბების წამახული ბუნიკების ტყვე.

- დარდს ვედარაფრით შეგიმსუბუქებ,
 რასაც გაუწყებ, მძიმეა ერთობ, 105
 უბედურების მაცნე ვარ, ქალო!
 ამბობენ, თითქოს აქაველთა საერთო კრებამ
 აქილევსისთვის შესაწირად
 შენი ქალწული დაასახელა.
 იგი კი, ოქროს აღსაჭურველით 110
 თავის ყორღანზე ამალღებულა
 და ზღვად მიმავალ
 აფრიაშვებულ ხომალდთათვის
 შეუძახია: „დანაელებო,
 საით მიდიხართ, ჩემი საფლავი,
 უნუგეშოდ უნდა დატოვოთ?“ 115
 აქ შეეჯახა მოპაექრე ზვირთები ერთურთს,
 მთელი ელადის შუბოსანთა ხმები გაიყო,
 ზოგი თანახმა იყო მსხვერპლის შესაწირად და
 ზოგმაც უარი განაცხადა.
 შენს მხარეს იყო აგამემნონი, 120
 იგი ხომ მისან მენადასთან
 იზიარებს ვნების სარეცელს.
 თესევსის ორმა ძემ, ათენის ორმა ნეკერმა,
 თუმცა წარმოთქვა ორი სიტყვა
 მაგრამ ერთმანეთს დაეთანხმნენ, 125
 რომ საჭიროა აქილევსის სამაროვანი
 ახალი სისხლით გაპატიოსნდეს,
 რომ სამარცხვინო იქნებოდა, კასანდრას საწოლს
 მეტი პატივი ერგოს, ვიდრე აქილევსის შუბს.
 მოპაექრეებს თანაბარი ჰქონდათ ძალები, 130
 მაგრამ ამ ყბედმა გაიძვერამ,
 ურდოს მლიქვნელმა, მამებელმა,
 ლაერტესის ძემ დაარწმუნა მთელი ლაშქარი,

რომ ბერძენთაგან უაღრესის განაწყენება
 მხევეალი ქალის სიცოცხლედ არ ღირს, 135
 რომ ვერავინ თქვას დაღუპულთაგან
 პერსეფონეს საბრძანებელში,
 დანაელები თითქოს დანაელთ,
 ელადისთვის რომ თავი გასწირეს,
 პატივყარილებს ტოვებენო ტროას ველებზე. 140
 ახლა აქ მოვა ოდისევსი და შენს ქალიშვილს
 მკერდიდან აგგლეჯს უმოწყალოდ,
 ბებერ ხელთაგან გამოგტაცებს, ძალით წაგართმევს.
 მაგრამ ისწრაფე ტაძრებისკენ, ბომონებისკენ,
 [შემოეხვიე აგამემნონს მუხლებზე,] უხმე 145
 ზეცისა და მიწის ღვთაებებს!
 თუკი ვედრებას შეისმენენ,
 შენთან დარჩება შენი შვილი, ჩემო ჰეკაბე.
 ეს თუ არ მოხდა, თავად იხილავ
 ქალწულებრივი სისხლით როგორ შეიღებება სამაროვანი, 150
 იხილავ, როგორ გადმოიღვრება
 ოქროცურვილი სამკაულით დამშვენებული
 კისრიდან სისხლის შავი ნაკადი.

ეპისოდის პირველი

ჰეკაბე

რა ბედკრული ვარ! ვის მოვუხმო?
 ვის შევლაღადო, რა ვიღონო? 155
 მტანჯავს ტანჯული სიბერე და
 მონობის ხვედრი, შემზარავი,
 აუტანელი. რა მეშველება!
 ვინ შემიფარებს? ვისი ოჯახი?
 ვისი ქალაქი? მოკვდა ჩემი მოხუცი კაცი, 160

მოკვდნენ შვილები,
 რა გზას დავადგე,
 ხსნა სად არის? რომელი ღმერთი
 ან დაიმონი შემიწყნარებს?
 რა შემზარავი ამბავი მამცნეთ, 165
 ტროელო ქალნო, რა შემზარავი!
 თქვენ მე მომკალით, თქვენ დამლუპეთ,
 აღარ მინდა სიცოცხლე ქვეყნად!
 უღონო ფეხნო, მიმიყვანეთ,
 მიმიყვანეთ მე, დედაბერი 170
 მის სამყოფელთან! ჩემო გოგონავ,
 ბედკრულო, გარეთ გამოდი, შვილო!
 შეისმინე დედის ძახილი
 ჩემო გოგონავ, [უნდა იცოდე, 175
 რაც განმიცხადეს, რა ელის შენს სულს].

პოლიქსენე

დედავ, რად ყვრირი,
 ისეთი რა უნდა გამანდო,
 რომ ვით დამფრთხალი ჩიტი მიხმე
 ჩემი კარვიდან?

ჰეკაბე

ვაიმე, შვილო!

180

პოლიქსენე

რად მოთქვამ? ავ ბედს რად მიქადი?

ჰეკაბე

შენი სიცოცხლე...

პოლიქსენე

თქვი, რაღას მალავ, რად აყოვნებ,
 მე ვღელავ, დედა, მეშინია,

რაზედ მოთქვამდი? 185

ჰეკაბე

საბრალო დედას... შვილო, შვილო...

პოლიქსენე

რა უნდა მითხრა?

ჰეკაბე

...არგოსელების მთელმა ლაშქარმა
დაადგინა, რომ მსხვერპლად შეგწირონ
პელიდის სამარხს.

190

პოლიქსენე

დედა, რას ამბობ? რას გულისხმობ?
ჩემი უიღბლო ბედის ამბავი
მიამბე, დედა!

ჰეკაბე

მისმინე, შვილო, გაუგონარი
ამბავი უნდა გაგაგებინო:
ბერძნებმა წილი ყარეს შენს ბედზე!

195

პოლიქსენე

ო, უბედურო, საბრალო დედა,
ამ ცხოვრებაში რამდენი რამ დაგითმენია!
კიდევ რამდენი სატანჯველი,
არნახული და გამოუთქმელი,
უნდა გარგუნოს დაიმონმა?
შენი გოგონა არ გეყოლება
უმწეო მოხუცს უმწეო შემწედ
ამ მონობის ჟამს!

200

მთის ბინადართა ველურ ნაშიერს
უმწეო დედავ, ვით უმწეო ხბოს,

205

<და ის იქნება შენი შვილი> მალე იხილავ,
 ხელებიდან გამოგლეჯენ და
 ყელგამოდარულს ჩააგდებენ მრუმე ჰადესში,
 და იქ, იმ მიწის სიბნელეში
 მე დავივანებ აჩრდილთა შორის. 210
 მაგრამ შენს ბედს კი, საბრალო დედავ,
 მუდამ დავტირი!
 პატივყარილი, დაღუპული ჩემი სიცოცხლე
 არ მედარდება, მასზე არ მოვთქვამ,
 და თუ მოვკვდები,
 უკეთეს ხვედრს დავიმსახურებ. 215

A ეისოდოსიდან შემოდის ოდისევსი.

ქოროს კორიფე

ჩემო ჰეკაბე, ოდისევსი მოემართება
 ახალი ამბის საუწყებლად ჩქარი ნაბიჯით.

ოდისევსი

შენ, ქალბატონო, ვფიქრობ იცი, რაც დაადგინა
 კენჭისყრით ჯარმა, მაგრამ თავად მინდა გიამბო:
 აქაველებს სურთ პოლიქსენე, შენი ქალწული, 220
 დაკლან, ვით მსხვერპლი, აქილევსის სამაროვანთან.
 მე შემარჩიეს მაცნედაც და გამცილებლადაც
 ამ ქალწულისთვის. დასახელდა თავად ქურუმიც:
 აქილევსის ძე, წესისგებას ის აღასრულებს.
 შენ კი გაფრთხილებ: ძალადობას ნუ მაიძულებ, 225
 ვფიქრობ, რომ ძალით არ მომიწევს მისი წაყვანა.
 რა ყოფაშიც ხარ, გაიაზრე, ბედს დამორჩილდი,
 ბრძენს განსაცდელშიც მართებს კეთილგონიერება.

ჰეკაბე

ვაიმე, ბედკრულს, დიდი ბრძოლა მელის, როგორც ჩანს,

გოდებით სავსე, არ ჩაივლის ბრძოლა უცრემლოდ, 230
 ო, მე არ მოვკვდი, როცა უნდა მოვმკვდარიყავი,
 მე არ მკლავს ზევსი, მაგრამ ძალას მანიჭებს ისეთს,
 რომ დავითმინო შემზარავი უბედობანი.

დამონებულებს თუ შეგვეფერის, თავისუფალ კაცს 235
 ისე, რომ გული არ ვატკინოთ, არ შევურაცხყოთ,
 მიემართოთ კითხვით, მაშინ გმართებს, რომ მიპასუხო,
 და მე მოვისმენ ყურადღებით შენს ნათქვამ სიტყვას.

ოდისევსი

ნება შენია, მკითხე, დრო მაქვს, არ მენანება.

ჰეკაბე

გახსოვს მსტოვრად რომ მოახერხე ტროად შემოსვლა, 240
 ბინძურ ძონძებში გახვეულმა, ამოგანგლულმა,
 სისხლით მოთხვრილი სახითა და ყოვლად უგვანომ?

ოდისევსი

მახსოვს, ჩემს გულში აღიბეჭდა ღრმად ეს ამბავი.

ჰეკაბე

ელენემ გიცნო და ეს მხოლოდ მე გამიმხილა.

ოდისევსი

მახსოვს, რომ მაშინ დიდ საფრთხეში ჩავიგდე თავი.

ჰეკაბე

შემომეხვიე მონასავით მაშინ მუხლებზე... 245

ოდისევსი

ო, შენს პეპლოსზე დიდხანს შერჩნენ ჩემი ხელები. 246

ჰეკაბე

და რას შემთხოვდი, ჩემს მონად რომ თავს 249
 მაჩვენებდი?

ევრიპიდე	255
ოდისეესი	
ბევრს, შეუძლებელს, ოღონდ თავი გადამერჩინა.	250
ჰეკაბე	
და მეც გიხსენი, გაგიყვანე ჩვენი მიწიდან.	247
ოდისეესი	
შენი წყალობით ვუმზერ ახლა ზეციურ ნათელს.	248
ჰეკაბე	
და თუ ეს გახსოვს, არ გრცხვენია, რაც განმიცხადე?	251
მე ხომ სიცოცხლე გიბოძე და სიკეთეს მიხდი სიკეთით? არა – ბოროტებით, თან უფრო დიდით! ო, უმადურთა მოდგმავ, მხოლოდ ენამჭევრობით პატივს, დიდებას რომ ეძიებთ! არც მსურს გიცნობდეთ!	255
თქვენ არ გაწუხებთ, არ გაღელვებთ მოყვასთა ბედი, თქვენთვის მთავარი არის ურდოს მამებლობა. მაინც ეს როგორ მოიფიქრეთ, ჩემი ასულის სიკვდილი ურდოს კენჭისყრით რომ გადაგეწყვიტათ? მართებულია განა სისხლი ადამიანის	260
იქ დაიღვაროს, სადაც ხარის სისხლი იღვრება? აქილევეს თუ სურს თავის მკვლელზე შური იძიოს, გოგონას მოკვლით ადასრულებს მართალგანგებას? განა ის ჩემმა ქალიშვილმა გაანაწყენა?	
[სჯობდა ესურვა შეეწირათ მსხვერპლად ელენე, მისთვის იბრძოდა და დაეცა ტროას კედლებთან].	265
თუ ასარჩევი არის მსხვერპლი მონათა შორის აღმატებულად ღირსეული და მშვენიერი, ჩვენში ნუ ეძებთ, ტინდარიდი ყველას დაჩრდილავს, უბედობებში ბრალეული სწორედ ის არის.	270

- გაგაგებინე, რასაც ვფიქრობ სამართალზე და
შენც მოგიწოდებ ადასრულო მართალგანგება.
ხომ აღიარე, ეხებოდი ჩემს ბებერ ხელებს,
დანაოჭებულ ღაწვებსა და მევედრებოდი,
ახლა კი თავად გევედრები უმორჩილესად, 275
ჩემი სიკეთე, გთხოვ სიკეთით გადამიხადო!
გემუდარები, ნუ გამომგლეჯ ხელთაგან ჩემს შვილს,
ნუ დამილუპავ! საკმარისად გვყავს უკვე მკვდრები,
[ის არის ჩემი სიხარული, თავდავიწყება,
გაუთავებელ სიავეთა სათნო სალბუნი, 280
ქალაქი, კვერთხი, მეგზური და მასაზრდოები].
ძალის მფლობელმა უგუნურად არ უნდა მართოს,
არ დაიჯეროს, მუდმივია კეთილდღეობა.
მეც ხომ ვმეფობდი, ხოლო ახლა რას წარმოვადგენ,
მხოლოდ ერთ დღეში გაცამტვერდა მთელი სიკეთე! 285
შენს ძვირფას წვერსაც ვეხები და გემუდარები,
მავედრებელი შემიბრალე! აქაველების
ლაშქარს მიმართე, აუხსენი, სამარცხვინოა
სწორედ იმ ქალებს მოუსწრაფოთ სიცოცხლის დღენი,
რომელნიც თავად შეიწყნარეთ სამსხვერპლოებთან. 290
თქვენ კანონიც გაქვთ, ერთნაირად რომელიც იცავს
თავისუფალთაც და მონათაც სისხლისღვრისაგან.
შენ გიჯერებენ, არ გჭირდება ენამჭევრობა,
შექლებ ბერძენთა დარწმუნებას. ნებისმიერი
სიტყვა, გმირისგან წარმოთქმული, არის უზადო! 295

ქოროს კორიფე

კაცთა ბუნება როდი არის ისე უგრძნობი,
რომ ეს მოთქმითა და გოდებით სავსე ვედრება
არ შეისმინოს, არ დაღვაროს თავად ცრემლები.

ოდისეოსი

ჰეკაბე, უნდა დამიჯერო, ამაო სიტყვით
 ნულარ აღაგზნებ შენს ისედაც განრისხებულ გულს. 300
 თავად რადგანაც მიხსენი და გადამარჩინე,
 სამაგიეროს მეც მოგაგებ, რაღა თქმა უნდა.
 თუმც არ ვაპირებ იმ სიტყვების უკან წაღებას,
 რაც მთელი ლაშქრის წინ წარმოვთქვი. ტროა დაემხო,
 აღმატებულად ღირსეული მებრძოლთა შორის
 მსხვერპლად შენს ასულს რადგან ითხოვს, უნდა მიიღოს! 305
 უმართებულო არის, მაგრამ მრავალ ქალაქში
 კეთილშობილი და მდაბიო მოდგმის მებრძოლებს
 არ განარჩევენ, მიაგებენ საკადრის პატივს.
 აქილეუსი კი მართლაც არის დიდების ღირსი,
 ელადისათვის დაილუპა ბრწყინვალე კაცი. 310
 ცოცხალს მეგობრად თუ უხმობდი, სამარცხვინოა,
 არ აღასრულო გარდაცვლილი რასაც მოითხოვს.
 კვლავაც დადგება ბრძოლისა და ლაშქრობის ჟამი
 და მოსაგრეთა შორის განა არ იტყვის ვინმე:
 „მიჯობს ვიცოცხლო, ვიდრე მომხდურს შევაკლა თავი, 315
 რადგან დაღუპულ გმირს პატივი არ მიეგება!“
 მეც ჩემდათავად ასე ვფიქრობ: ვიდრე ამ ქვეყნად
 ვცოცხლობ, მცირედი პატივითაც კმაყოფილი ვარ,
 მაგრამ მწაღია, ღირსეულად დაფასებული
 მქონდეს საფლავი, დიდება ხომ საუკუნოა! 320
 ამბობ, საშინლად იტანჯები, აი, რას გეტყვი:
 ჩვენთანაც ბევრი მოხუცია, ქალიც და კაციც,
 შენზე ნაკლებად არც ისინი იტანჯებიან,
 წუხან ქალწულნიც, დიდებული მათი საქმრონი
 რადგან აქ, იდეს ვერდობებზე განისვენებენ. 325
 უნდა გამაგრდე. თუ გარდაცვლილს ღირსებისამებრ
 არ დავაფასებთ, ხომ ჩაგვთვლიან არაკაცებად.

ბარბაროსებო, მეგობრობის რა გაგეგებათ,
 თქვენთვის უცხოა გმირთა ხსოვნის დიდებულება.
 სამარადჟამოდ გაბრწყინდება ჩვენი ელადა, 330
 თქვენ იარსებებთ ისე, როგორც დაიმსახურეთ.

ქოროს კორიფე

ო, რა საზარი ბოროტება არის მონობა,
 დამარცხებული, დათრგუნული ყველაფერს ითმენს!

ჰეკაბე (მიმართავს პოლიქსენეს)

შენს დასახსნელად რაც ვევედრე, შვილო, სიტყვები
 მხოლოდ ჰაერში გაიფანტა, ქარმა წაიღო! 335

თუ უფრო მეტი ძალა შეგწევს, ვიდრე დედაშენს,
 შეეცადე, რომ ტკბილი სიტყვით გული მოუღებო,
 ევედრე თავის დასახსნელად, რათა იცოცხლო!
 შემოეხვიე ოდისევსის მუხლებს, იტირე
 და დაარწმუნე (სათქმელიც გაქვს: შვილი მასაც ჰყავს), 340
 შენი საზარი ბედისწერა შეგიმსუბუქოს!

პოლიქსენე

ოდისევს, ვხედავ, მარჯვენა ხელს მოსასხამის ქვეშ
 მალავ და ჩემსგან მოშორებით პირსაც იბრუნებ,
 რათა შენს წვერებს არ შევეხო მავედრებელი. 345

დამშვიდდი! რადგან უნდა მოვკვდე, თავად წამოვალ,
 მავედრებელთა შემწე ზევსი მე აღარ მწყალობს.

სიკვდილი მინდა! გემუდარო, მაცოცხლე-მეთქი,
 გეგონება რომ უმწეო ვარ, სიცოცხლეს ვნატრობ.

რისთვის ვიცოცხლო? მამაჩემი, შენც კარგად იცი,
 მთელი ფრიგიის მეფე იყო, ჩემი სიცოცხლეც 350

მასთან დაიწყო. იმ ნათელი იმედით მზრდიდნენ,
 რომ მეფის ღირსი დედოფალი ჩვენს სამეფო კარს
 მეც დიდებული ქორწინებით დავამშვენებდი.

იდეელები ქალბატონად მაღიარებდნენ,
 ქალწულთა დასში ღვთაებრივი სხივით ვბრწყინავდი 355
 და ქალღმერთთაგან მოკვდაობა განმასხვავებდა.

ახლა მონა ვარ! ამ საზარი სიტყვის წარმოთქმა
 ჩემში სიკვდილის სურვილს იწვევს, სიკვდილი მინდა!
 ხომ შესაძლოა, შემისყიდოს ვერცხლის სანაცვლოდ
 ვიღაცამ, გულღრძო მბრძანებელმა, მეფის ასული, 360
 ჰექტორისა და სახელოვან ძმათა ღვიძლი და?

ბოლოს ეს გულღრძო მაიძულებს ღუმელთან დგომას,
 პურების ცხობას, იატაკის წმენდას, ძაფის რთვის
 და მთელ სიცოცხლეს გადამიქცევს საშინელებად,
 ბინძური მონა მომიწვევა და ჩემს სარეცელს, 365

სადაც მეფეთა გვერდით უნდა მებედნიერა,
 წაბილწავს... არა! არასოდეს! თავისუფალი
 თვალებით ვიდრე ვუმზერ ნათელს, ჰადესს მივუძღვნი
 სხეულს! ოდისევეს, გამიყვანე სიკვდილის გზაზე,
 გადარჩენის არც იმედი მაქვს 370
 და არც უკეთეს ხვედრს მოველი.

ხელს ნუ შემიშლი, დედაჩემო, ნუ დამაბრკოლებ,
 ნურაფერს მეტყვი, ოღონდ უნდა შენც დამეთანხმო,
 რომ სამარცხვინო სიცოცხლეს სჯობს გარდაცვალება,
 ვისაც საცდური არასოდეს დაუთმენია 375
 მძიმე უღელქვეშ მას სიცოცხლე გაუჭირდება,
 ცოცხალზე უფრო ბედნიერი მკვდარი იქნება,
 გაუხარელი სიცოცხლე ხომ მძიმე ტვირთია!

ქოროს კორიფე

დიდებულების დამდა მოსავს დიდბუნებოვანს
 და უფრო მეტად დიდებული არის ეს დამდა, 380
 თუ ღირსეული არის თავად დიდგვაროვანი.

ჰეკაბე

მშვენიერია შენი სიტყვა, მის მშვენებაში
 ღრმა სევდა არის ჩაქსოვილი. თუ საჭიროა
 პელიდს მიაგოთ პატივი და თქვენც წყნარად იყოთ,
 ოდისევს, ჩემს შვილს სასიკვდილოდ ნუ გაიმეტებთ. 385
 თქვენ სადაც დაწვით აქილევისი, იქ მიმიყვანეთ
 და მე დამკალით უმოწყალოდ, პარისის დედა,
 რადგან პელიდი მან განგმირა თავისი ისრით.

ოდისევსი

არა, ბებერო, აქილევისის აჩრდილი ჩვენგან
 შენ კი არ გითხოვს, არამედ სურს შენი ასული. 390

ჰეკაბე

იქნებ მის საფლავს მეც შემწიროთ ჩემს შვილთან ერთად,
 მაშინ ხომ უფრო მეტი სისხლით გაიჟღინთება
 მიწა და მკვდარიც უფრო მეტ სისხლს დაეწაფება.

ოდისევსი

შენი ასულის გვამიც გვყოფნის, სულაც არ გვინდა
 ცხედართა გროვა დავახვავოთ, ნეტა არ ვკლავდეთ! 395

ჰეკაბე

ჩემს ქალიშვილთან ერთად მაშინ მეც უნდა მომკლათ!

ოდისევსი

„უნდა“? თუ მყავდა მბრძანებელი მე, არ მეგონა!

ჰეკაბე

როგორც მუხის ხეს სურო, ისე შემოვებხვევი.

ოდისევსი

არ გირჩევ, უნდა დაუჯერო უფრო გონიერს.

ჰეკაბე

ო, არ დაგიტომობთ ჩემს გოგონას ჩემივე ნებით! 400

ოდისეუსი

არც მე დაგიტომობ, შესაწირავს აქ არ დავტოვებ.

პოლიქსენე

დედა, დამშვიდდი! ლაერტიდო, გთხოვ, ნუ შერისხავ
დედაჩემს, მისი თავგანწირვა გასაგებია!

შენ კი, ბედკრულო, ძალისმპყრობელთ ნუ ეურჩები,
ნუთუ ის გინდა, შეურაცხგყონ, მიწად მიგაგდონ, 405

მობერებული ეს სხეული დაგისახიჩრონ,

ცალი ხელით რომ წაგათრიოს ამ ახალგაზრდამ?

ჰოდა, დაწყნარდი! მორჩა! მეტად თავს ნუ იმცირებ.

მაგრამ, ძვირფასო დედა, ხელი გამომიწოდე,

ნება მომეცი, მოვეფერო შენს ბებერ ღაწვებს! 410

დამთავრდა, მეტად ვერ ვიხილავ ვეღარასოდეს

[მზის ოდრიკალს და მის ნათებას, მის მბრწყინავ სხივებს].

ამ ბოლო სიტყვით შენ მოგმართავ, ჩემო მშობელო,

დედა, მივდივარ ბნელ მიწაში ჩასასვენებლად! 414

ჰეკაბე

საბრალო შვილო! რა ბედკრული ქალი

ვყოფილვარ! 417

პოლიქსენე

აღბათ, ჰადესში მე უშენოდ ჩავესვენებო. 418

ჰეკაბე

ო, რა ვიღონო? ან სად უნდა მოვიკლა თავი? 419

პოლიქსენე

თავისუფალი მამის შვილი მონად მოვკვდები... 420

ჰეკაბე

მონად დარჩება დედაშენი ამქვეყნად, შვილო! 415

პოლიქსენე

არც საქორწინო სიმღერები... არც ქორწინება... 416

ჰეკაბე

ორმოცდაათი შვილი მყავდა, ყველა დაკვარე!

პოლიქსენე

რა ვუთხრა ჰექტორს? შენს მოხუც ქმარს რა ვუთხრა, დედა!

ჰეკაბე

ამცნე, რომ ქვეყნად ყველა ქალზე უბედური ვარ!

პოლიქსენე

დედის ძუძუნო, ჩემო ტკბილო მასაზრდოებნო!

ჰეკაბე

შვილო, ბედკრულო ნაადრევი გარდაცვალებით! 425

პოლიქსენე

კარგად იყავი, დედა! კარგად იყოს კასანდრაც...

ჰეკაბე

კარგად იქნება სხვა, დედა კი... აღარასოდეს!

პოლიქსენე

...პოლიდოროსიც, ცხენთმოყვარე მეფის ხიზანი!

ჰეკაბე

ის ცოცხალია? დავიჯერო? ყველგან ომია!

პოლიქსენე

ცოცხალია და დაგიხუჭავს თვალებს

გარდაცვლილს!

430

ჰეკაბე

მკვდარი ვარ! ტანჯვამ სიკვდილამდე დამასამარა.

პოლიქსენე

მოდი, ოდისევს, სასიკვდილოდ მიმავალ ქალწულს
ჩამომაფარე რიდე, თორემ გულს ამიჩვილებს
დედის გოდება, მასთან ერთად მეც ავტირდები.
მზის სხივო, ასე რომ მოგმართო, ჯერ შემიძლია,
მე შენთან ერთად გასავლელი მოკლე გზა დამრჩა,
ვიდრე მივალწევ აქილევსის ყორღანს და მახვილს.

435

ოდისევსი ჩამოაფარებს პოლიქსენეს რიდეს
და მასთან ერთად გადის A ეისოდოსიდან.

ჰეკაბე

ვაი, რა ცუდად ვარ! ძალ-ღონე გამომელია!
შვილო, დედაშენს როგორ მიმზერ, მომეცი ხელი,
ნუ მიმატოვებ, დამიბრუნდი! ქალებო, კვკდები!
ო, ნეტა ასე წაეყვანათ დიოსკურების
ლაკონიელი და – ელენე, მის ლამაზ თვალებს
სამარცხვინოდ რომ შეეწირა ტროას დიდება.

440

ჰეკაბე მიწად დავარდება და თავისივე მოსასხამში ჩაიმალება.

ქორო

ქარო, ო, ქარო, ზღვათა ზვირთებში

შენ მიაქანებ სწრაფმავალ ნავებს

445

მძიმე ავდარშიც.

მე უბედურს კი სად წამიყვან?

ვის კარს მივადგე

მე გაყიდული, როგორც მონა?

იქნებ დორიულ სანაპიროს?

450

ან ფთიის მიწას,

სადაც უმშვენეს წყალთა მამა
აპიდანოსი,
ამბობენ, მინდვრებს ანოციერებს?

იქნებ გააპო ზღვის სილურჯე 455
ნიჩბების ხოფვით

და იმ კუნძულთან მიმიყვანო,
ღარიბულ სახლში,
სადაც სიწმინდედ მიიჩნევენ
ფინიკისა და დაფნის ხეებს
და ამით პატივს მიაგებენ ლეტოს 460

ზევისისთვის რომ შვა შვილები.
ან იქნებ ხოტბა უნდა ვუძღვნა
არტემისის ოქროს ამპიქსს და
მშვილდს დელოსელი კორების დასში? 465

იქნებ პალასის დიდ ქალაქში
ზაფრანისფერ ლამაზ პეპლოსზე
ათენასათვის ამოვქარგო ოქროს ძაფებით
ბრწყინვალე ეტლში 470

უღელსშებმული ფაშატები,
ან ის მოვქარგო, კრონიდმა ზევსმა
როგორ დაამხო ტიტანთა მოდგმა
ორმხრივი ცეცხლის მფრქვეველი ელვით.

ვაი, საბრალო ჩვენი შვილები, 475
მათი მამები და ჩვენი მიწა,
მცხუნვარე ალში გახვეული
და დაფერფლილი,

არგოსული შუბით ძლეული!
 ვტოვებ აზიას და მისგან შორს
 მივემართები, როგორც მონა,
 რათა ჰადესის ნაცვლად დავსახლდე
 ევროპის მიწად.

480

ეპისოდონი მეორე
 A ეისოდოსიდან შემოდის ტალთიბიოსი.

ტალთიბიოსი

როგორ მივაგნო ილიონის ყოფილ დედოფალს,
 ჰეკაბეს, იქნებ მიმასწავლოთ, ტროას ასულნო?

485

ქოროს კორიფე

ის, ტალთიბიოს, მიწაზეა დამხობილი და
 შენს წინარე წევს მოსასხამით თავდაბურული.

ტალთიბიოსი

ზევსო, რა გითხრა? შენ მფარველობ ადამიანებს?
 [თუკი არსებობს ჭეშმარიტად ღმერთების მოდგმა]
 შენივე ღვაწლით მოიპოვე ეს ცრუ დიდება?
 იქნებ განაგებს მოკვდავთა ხვედრს შემთხვევითობა?
 ან ოქრომრავალ ფრიგიელთა დედოფალი არ იყო იგი?
 იქნებ არ იყო დიდებული პრიამოსის თანამეტახტე?
 მისი სამშობლო განადგურდა მახვილის ძალით,
 ხოლო თავად კი, უშვილიძირო, მოხუცი მონა
 მტვერში ჩაფლული თავით გდია მიწად, საბრალო.
 მეც კი დავბერდი, მაგრამ უმალ სიკვდილს ვარჩევდი
 თუკი მარგუნებს სამარცხვინო სიცოცხლეს ბედი.
 ბედკრულო ქალო, წამოდექი, წამოიმართე,
 ჩამოიფერთხე მტვერი მაინც ჭაღარა თმიდან!

490

495

500

ჰეკაბე

ოჰ, ვინ მაწუხებს, მშვიდად ყოფნას ვინ აღარ აცლის
ჩემს ტანჯულ სხეულს? და ვინც არ უნდა იყო, წადი!

ტალთიბიოსი

დანაელების მსახური ვარ, ტალთიბიოსი,
[აგამემნონმა გამომგზავნა, უნდა წამომყვე.]

ჰეკაბე

უძვირფასესო, იმ საფლავზე აქველებმა 505
ჩემი დაკვლაც თუ განიზრახეს, ბედი მწვევია!
აბა, მოხუცო, წარმიძეხი, უნდა ვიჩქაროთ!

ტალთიბიოსი

შენი ქალწული მოკლულია. შენ, ქალბატონო
მისი დაკრძალვა შეგიძლია. ამბავი გამცნე
ატრიდების და აქველთა ლაშქრის სურვილით. 510

ჰეკაბე

ვაი, რას ამბობ! სასიკვდილო განაჩენისთვის
კი არ მოსულხარ, არა! მამცნე უბედურება!
მკვდარი ხარ შვილო, დედას შენი თავი წამართვეს,
უშვილოდ დავრჩი შენს გარეშე მე, უბედური.
პატივისცემით მოეპყარით? თუ ჩაიდინეთ 515
საშინელება? შეულახეთ ღირსება ვით მტერს?
ამბავი, თუნდაც შემზარავი, თქვი, ბერიკაცო!

ტალთიბიოსი

შენი შვილისთვის, ქალბატონო, არ დავიშურებ
ცრემლებს და მისი სამწუხარო ამბის მთხრობელი
კვლავ ავტირდები, ვით ვტიროდი სამაროვანთან. 520
თავმოყრილიყო აქველთა ლაშქარი სრულად
ოდეს ყორღანთან მივიყვანეთ შენი ასული.
აქილევისს ძემ პოლიქსენეს ჩაავლო ხელი

და აიყვანა მიწაყრილზე. მეც იქ ვიყავი.
 აქაველთაგან ანარჩევი ყმაწვილკაცები 525
 შემართულები იდგნენ, რათა შენი ხბო-ქალი
 თუ ისურვებდა გადახტომას, ეს არ დაეშვათ.
 პირთამდე სავსე ოქროს თასით აქილევის მემ
 მამას ზედაშე დაულვარა, შემდეგ მანიშნა
 აქაველთათვის დადუმება მებრძანებინა. 530
 მხრებში გავსწორდი და შევძახე ლაშქრის სიღრმიდან:
 „აქაველებო, ჩუმად! ხალხო, სიჩუმე გმართებთ!
 სრული სიჩუმე!“ გაირინდა ბრბო ქარიშხლის წინ.
 მან თქვა: „პელიდო მამაჩემო, ზედაშეს გიღვრი,
 ამიერიდან დაგამშვიდებს ეს წმინდა მსხვერპლი, 535
 მკვდართათვის ერთობ სასურველი! მოდი და შესვი
 ქალწულის შავი სისხლი, ჩემი და მთელი ლაშქრის
 დაუშურველი საბომვარი! ჩვენზე მოიღე
 მოწყალება და გზა გახსენი ხომალდებისთვის,
 ინებე, რათა ილიონი დავტოვოთ მშვიდად, 540
 მშობლიურ კერას დავუბრუნდეთ ჩვენს სამშობლოში!“
 ევედრებოდა ასე იგი და მთელი ჯარი.
 შემდეგ ბუდიდან ამოიღო ოქროცურვილი
 ხრმალი და რჩეულ ყმაწვილკაცებს არგიველთაგან
 ანიშნა, შენი ასულისთვის წაევილოთ ხელი. 545
 მან ეს შენიშნა და ასეთი სიტყვით მოგვმართა:
 „არგიველებო, ჩემი ქვეყნის დამაქცევარნო!
 მოვკვდები ჩემი ნებით, ოღონდ ნუ შემეხებით!
 თავად მოგიშვერთ კისერს ისე, რომ არც შევდრკები,
 თავისუფალ ქალს თავისუფალ ქალად სიკვდილი 550
 შემადლებინეთ, ღვთის გულისთვის! დედოფალი ვარ!
 მონად მიხმობდნენ მკვდართა შორის, სამარცხვინოა.“
 თანხმობის ნიშნად აგუგუნდა მთელი ლაშქარი.
 აგამემნონმა ბრძანა, ქალწულს არ შეხებოდნენ.

- [ყმაწვილკაცები მთავარსარდლის სიტყვაზე უმაღლესს ნებას დამორჩილდნენ და განზე გადგნენ.] 555
- შენმა ასულმა, მოისმინა რა სარდლის სიტყვა,
პეპლოსი, მხრებს რომ უფარავდა, ჩამოიხია,
ჭიპის თავამდე გაიშიშვლა თავისი მკერდი,
ვით მარმარილოს ქანდაკება, ულამაზესი. 560
- მიწად დაეშვა მუხლმოდრეკით, თავი ასწია
და უალრესი სიამაყით აღსავსე ხმით თქვა:
„აი, შეხედე, გაგიშიშვლე მკერდი, ყმაწვილო,
გინდა მახვილი დამკრა? რაღას უცდი, დამკარი!
კისერი გინდა? მახვილისთვის ისიც მზად არის!“ 565
- მან თანაუგრძნო, მაგრამ სურდა ან თუ არ სურდა,
სასუნთქი ძარღვი გადაუჭრა მაინც მახვილით.
სისხლი თქრიალით იღვრებოდა, მომაკვდავი კი
ლამობდა მიწას დამხოზოდა კდემამოსილად,
მის კეთილშობილ მოდგმას როგორც ეკადრებოდა. 570
- როს სასიკვდილო იარიდან ამოხდა სული,
არგიველებმა უთავბოლოდ იწყეს ბზრიალი,
ზოგი მის ცხედარს თავის ხელით აყრიდა ფოთლებს,
ზოგი კი ფიჭვის გამხმარ ტოტებს ეზიდებოდა,
რათა კოცონი დაენთოთ და ვინც არ შრომობდა 575
- ირგვლივ მყოფთაგან საყვედურებს იმსახურებდა.
„აქ რას უდგახარ, ნაძირალავ?“ – ასე რისხავდნენ,
ხელს არ გამშვენებს არც პეპლოსი, არც სამკაული?
ნუთუ არ მოგაქვს საბოძვარი ამ დიდებული
და ღირსეული სულისათვის?“ შენს მკვდარ ასულზე 580
- ამას რომ ვამბობ, ვფიქრობ, შენ ხარ დედათა შორის
აღმატებულად ბედნიერიც და უბედურიც.

ქოროს კორიფე

პრიამიდების მოდგმასა და მშობლიურ მიწას

ღმერთების ნებით კვლავაც თან სდევს საშინელება.

ჰეკაბე

სატანჯველთაგან, შვილო, რომელს უნდა გავუძლო, 585

მრავლად არიან, ოდეს ერთის გლოვას დავიწყებ,

ჩნდება მეორე საწუხარი, უმაღლესამე

მიხმობს და ტანჯვას ახშობს ისევ სხვა სატანჯავი.

როგორ არ უნდა ვიგლოვო ეს უბედურება?

შემიძლია კი ამოვიგდო გულიდან დარდი? 590

მაგრამ ამბავმა, ღირსეულად რომ შეხვდა სიკვდილს

შემიმსუბუქა საწუხარი. საოცარია,

მაგრამ ღვთის ნებით თიხნარშიაც ხარობს თაველი,

ხოლო თუ წვიმით არ მოირწყა ხოდაბუნები,

მწირია მისი მოსავალი. ადამიანზეც 595

ასევე ითქმის: ავი მუდამ რჩება ავკაცად,

კეთილშობილი მუდამ არის კეთილშობილი,

ვერ დაამდაბლებს ღირსეულ სულს უბედურება.

[ამ დროს რა ხდება? მძლავრობს აღზრდა? იქნებ ბუნება?

დიახ, ბუნება, უდავოა. მაგრამ სიკეთეს 600

აღზრდითაც ვიძენთ. მწიგნობრობას თუ ეზიარე,

მაშინ იოლად განასხვავებ მრუდსა და მართალს.]

მაგრამ ეს ბრძნული სჯა-ბაასი სულ ამაოა.

არგიველებთან გაემართე და გადაეცი,

ხელი არ ახლონ ჩემს ქალიშვილს, არ გააკარონ 605

მოლაშქრეები, რადგან ერთად თავშეყრილი ბრბო

უმართავია, ზღვაოსანთა თავნებობა კი –

ცეცხლზე მძლავრი: არ გამხეცდება იქ მხოლოდ მხდალი.

ტალთიბიოსი გადის A ეისოდოსიდან.

ჩემო მოახლევ, ხანდაზმულო, აიღე სურა,

ზღვის წყალი უნდა მომიტანო სანაპიროდან 610
 უკანასკნელად რომ განვბანო ჩემი გოგონა,
 ქალწულებრივად მმართვეს მოვრთო არაქალწული?
 თუ სადედოფლოდ – უდედოფლო ქორწინებისთვის?
 ნუთუ ვერ შევძლებ, უნდა შევძლო! სხვა რა ვიღონო?
 წავალ, სამკაულს გამოვართმევ იმ მონა-ქალებს 615
 ჩემთან ერთად რომ აფარებენ თავს სარაფარდას,
 რადგან ამ ახალ ბატონთაგან მალულად, ალბათ,
 მაინც რაღაცა წამოიღეს თავის სახლიდან.
 ჩემო სამშობლო, ბედნიერო სახლო, ოდესღაც!
 მეფე პრიამოს, უმდიდრესო საგანძურებით, 620
 შვილებით, მეც ვარ მათი დედა, დაბერებულნი,
 რას წარმოვადგენთ ახლა უკვე? არარაობას!
 სად გაქრა ჩვენი სიამაყე? როგორ ვხარობდით
 ჩვენი სამეფო ეზო-კარის დიდებულებით,
 მოქალაქეთა ერთგულებით, თაყვანისცემით! 625
 ფუჭი ყოფილა ყველაფერი! ფიქრით თამაში,
 ლიტონი სიტყვა! ბედნიერი მხოლოდ ის არის,
 ვისთვისაც დილა არ თენდება უბედურებით.

(შედის კარავში)

განმარტებანი

ჰეკაბე (Ἑκάβη) ევრიპიდეტს შემოქმედების უმნიშვნელოვანესი დრამაა. ვარაუდობენ, რომ იგი ძვ.წ. 428-423 წლებში უნდა დადგმულიყო ათენში, მაშინ, როდესაც პელოპონესური ანუ სამოქალაქო ომი მძვინვარებდა.

ტრაგედიის თარგმანი შესრულებულია ძველი ბერძნული ენიდან დ. კოვაცის გამოცემის მიხედვით: Euripides. *Children of Heracles, Hippolytus, Andromache, Hecuba*. Edited and Translated by David Kovacs. Vol. II. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, London, 1995. 391-519.

ტექსტზე მუშაობისას ვსარგებლობდი შემდეგი გამოცემებით: Euripidis *Fabulae*. Edidit J. Diggle. T. I. Oxford Classical Texts. Oxford: Clarendon Press, 1984. 333-98.

Textkritik und Formanalyse zur euripideischen Hekabe. Ein Beitrag zum Verständnis der Komposition von Werner Biehl. – Heidelberg: Winter, 1997.

Euripides: *Hecuba*. J. Gregory, ed. American Philological Association. Textbook Series. Ruth Scodel, ed. No. 14. Atlanta, Georgia: Scholars Press, 1999.

Euripides. *Tragödien. Zweiter Teil: Alkestis, Hippolytos, Hekabe, Andromache*. Griechisch und deutsch von Dietrich Ebener. Akademie – Verlag – Berlin, 1975. 208-288.

*პოლიდოროსი – ტროას მეფისწული, მეფე პრიამოსისა და ჰეკაბეს უმრწემესი ვაჟი. მითის ერთ-ერთი ვერსიის თანახმად, პრიამოსმა იგი თრაკიის მეფე პოლიმესტორთან გადაამალა. თან გაატანა მდიდრული განძი. როდესაც პოლიმესტორმა ტროას დაღუპვის ამბავი გაიგო, მიზარებული უფლისწული მოკლა, მისი გვამი ზღვაში გადააგდო, თავად კი მდიდრულ განძს დაეპატრონა.

აჩრდილების გამოცხადება, როგორც ჩანს, ჩვეული იყო ბერძნული ტრაგედიისათვის. ესქილეს „სპარსელებში“ მეფე დარიოსის სულს მოუხმობენ, რათა განმარტოს სპარსელთა დამარცხების მიზეზი. ესქილეს „ევმენიდებში“ კლიტემნესტრას აჩრდილი აფხიზლებს ერინიებს.

რაც შეეხება პოლიდოროსის სულს, მას ერთადერთი რამ სურს – დაკრძალვა, რათა ჰადესში მოიპოვოს სიმშვიდე.

უნდა აღინიშნოს, რომ „ილიადა“ იცნობდა პრიამოსის ვაჟს, პოლიდოროსს, რომლის დედაც იყო ვინმე ლაოთოე და რომელიც ბძროლის ველზე აქილევესმა მოკლა (ილ. 20. 407 ff; 22, 46 ff).

- 3 კისევის – ევრიპიდე მას ჰეკაბეს მამად ასახელებს.
- 4 (6) ფრიგიული ქალაქი – ბერძნულ პოეზიაში ტროელები ხშირად ფრიგიელებად მოიხსენიებიან, ხოლო ბერძნები დანაელებად, არგიველებად (არგოსელებად) ან აქაველებად.
- 8 ხერსონესი – იგულისხმება თრაკიული ხერსონესი, რომელიც მდებარეობდა ჰელესპონტოსის სანაპიროზე. ტრაგედიის მიხედვით, იქ მეფობდა პოლიმესტორი.
- 9 ბედაურთა მოყვარულ ხალხს... – თრაკია განთქმული იყო ცხენებით.
- 23 უკვდავებმა რომ აღაშენეს – პრიამოსის მამა იყო მეფე ლაომედონი, რომლის მეფობის ჟამს ტროას გალავანი აღაშენეს პოსეიდონმა და აპოლონმა (ზოგი ვერსიით, გალავანი აღაშენა პოსეიდონმა, აპოლონი კი ფარას მწყემსავდა).
- 24 აქილიდი – აქილევის ძე ნეოპტოლემოსი. პრიამოსის გარდაცვალება აღწერილია ევრიპიდეს ტრაგედიაში „ტროელი ქალები“ და ვერგილიუსის „ენეიდაში“: ტროას დაღუპვისას პრიამოსმა თავი შეაფარა ზევსის საკურთხეველს და იხილა, თუ როგორ მოკლა მისი შვილი, პოლიტოსი ნეოპტოლემოსმა. პრიამოსმა შურისძიება სცადა, მაგრამ იგიც ნეოპტოლემოსმა გამოასალმა სიცოცხლეს. ამ შემზარავი მკვლელობის შეხსენებით ევრიპიდე მიანიშნებს ნეოპტოლემოსის ხასიათის სისასტიკეზე.
- 37 პელებს ძე – აქილევისი. როდესაც პოლიდოროსის აჩრდილი ამ ამბავს ყვება, აქილევისი გარდაცვლილია და „ყორდანზე გამოცხადებით“ ელინთა ლაშქარს მისი სული აყოვნებს.
- 40 პოლიქსენე – პრიამოსისა და ჰეკაბეს ასული. ერთ-ერთი პოსტ-ჰომეროსული ვერსიის თანახმად, აქილევის შეუყვარდა პოლიქსენე და მასთან დანიშნულ პაემანზე მოკლა იგი პარისმა. შესაძლოა, ამით აიხსნას მისი სურვილი პოლიქსენეს მსხვერპლად შეწირვის თაობაზე.

- 63 ოთხკუთხედ ფრჩხილებში ჩასმული ფრაზები ჩანართებად მოიაზრებიან. მსგავსი ფრაზები უჩვეულოა ევრიპიდესათვის, თუმცა უნდა ვაღიაროთ, რომ ეს სტრიქონი ფრიად ემოციურია.
- 68 ზევსის ნათებავ... – შესაძლოა იგულისხმებოდეს ელვა.
- 80 ჩვენი მოდგმის ერთადერთ ღუზას... – კომენტატორები აღნიშნავენ, რომ ხომალდებს დაჰქონდათ რამდენიმე ღუზა. ერთადერთი ღუზა ერთადერთ (ან ბოლო) იმედად მოიაზრება.
- 87 ჰელენოსი და კასანდრა იყვნენ პრიამოსისა და ჰეკაბეს შვილები. მათ ჰქონდათ წინასწარმეტყველების ნიჭი. ჰელენოსმა წინასწარ იცოდა, რომ ტროა დაემხობოდა და საკუთარი ნებით გადავიდა ბერძენთა მხარეს (სხვა ვერსიით, იგი ტყვედ ჩაიგდეს ბერძენებმა). ჰელენოსმა უწინასწარმეტყველა ელინებს, რომ მხოლოდ ფილოქტეტესისა და ნეოპტოლემოსის შემწეობით დამარცხდებოდნენ ტროელები. ნეოპტოლემოსის გარდაცვალების შემდეგ მას მემკვიდრეობით ერგო ეპიროსის მიწის ნაწილი, სადაც დასახლდა და იქორწინა ანდრომაქეზე.
- კასანდრამაც იცოდა წინასწარ, რომ ტროა დაემხობოდა, მაგრამ ჰელენოსივით არ მიუტოვებია სამშობლო მიწა. ის აფრთხილებდა ტროელებს, არ შეეყვანათ ქალაქში მზაკვრულად მოფიქრებული ხის ცხენი, მაგრამ ამაოდ. როდესაც ილიონი დაეცა, კასანდრა ცდილობდა ათენას ქანდაკებისთვის შეეფარებინა თავი, მაგრამ იგი ლოკრისელმა აიასმა შეამჩნია და შეურაცხყო. ნადავლის განაწილებისას კასანდრა ერგო აგამემნონს და მასთან ერთად დაიღუპა მიკენში.
- 121 ტექსტი: „βάκχι“ (‘ბაკქე~), იგივეა, რაც მენანდა, ბაკქოსის თანმხლები. ბუნებრივია, იგულისხმება კასანდრა თავისი მისწერი ნიჭის გამო.
- 122 თესევსის ორმა ძემ, ათენის ორმა ნეკერმა – ქართული სიტყვა „ნეკერი“ ნიშნავს „ყლორტს“. ბერძნული მხატვრული წარმოსახვისთვის ნიშანდობლივი ეს გამოთქმა ჩვეულებრივ ასე გაიაზრება: „თესევსის ორმა შთამომავალმა, რომელთაც ათ-

ენში მეფობა მემკვიდრეობით ხვდათ წილად... წარმოთქვა ორი სიტყვა, თუმცა აზრი ჰქონდათ საერთო.“ ძველ კომენტარებში თესევსის ვაჟებად დასახელებულნი არიან აკამასი და დემოფონი. ისინი ათენის ლეგენდარულ მეფეს ფედრამ შესძინა. ვერგილიუსი „ენეიდაში“ მიანიშნებს, რომ აკამასი იმ მებრძოლთა შორის იყო, რომლებიც ისხდნენ ტროას ცხენში (II, 262). თესევსის ვაჟთა აზრით, საჭირო იყო პოლიქსენეს მსხვერპლად შეწირვა.

128-129: სამარცხვინო იქნებოდა, კასანდრას საწოლს // მეტი პატივი ერგოს, ვიდრე აქილევსის შუბს – ამ სტრიქონების აზრი ასეთია: ვინაიდან პოლიქსენეს და არის კასანდრა და იგი აგამემნონის ხასაა, ამიტომ არის აგამემნონი ჰეკაბეს მხარეს. მისმა მომხრეებმა არ უნდა გაიმარჯვონ, რადგან აქილევსის შუბი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე კასანდრას საწოლი.

133 ლაერტესის ძე – იგ.: ოდისევსი. საინტერესოა, რომ ქოროს კორიფე, რომელიც თითქოს უნდა იყოს მიუკერძოებელი, ოდისევსს ასე ახასიათებს: „ποιικλόφρων“ – „მრავალგვარად მოაზროვნე, ეშმაკი, გაიძვერა...“ „κῆπις“ – „ყბედი“ „ῥῆδσλόγιος“ – „ტკბილმოუბარი“ „δηιοχαριστής“ – „ბრბოს მლიქვნელი, მამებელი...“

154-215 სტრიქონები (ჰეკაბესა და პოლიქსენეს დიალოგი) სიმღერით წარმოითქმოდა. არისტოფანე ჰეკაბეს ამ მოთქმას აქილიკებად კომედიაში „ღრუბლები“.

160 მოკვდა ჩემი მოხუცი კაცი – იგ.: პრიამოსი.

194 ...გაუფონარი... გაგაგებინო – ამ პასაჟში შევეცადე ორიგინალის ალიტერაციისათვის მიმებაძა: „διστήμιους φίμας“. მსგავსი სტილური ხერხი ნიშანდობლივია ევროპიდეს მხატვრული აზრისთვის.

239 ჰომეროსის „ოდისეაში“ მოთხრობილია, რომ ოდისევსმა მოახერხა ტროაში შეღწევა ძონძებში გამოწყობილმა. ბერძენი გმირი ვერ იცნეს იმის გამო, რომ საკუთარი ხელით დაისერა სახე. მხოლოდ ელენემ იცნო იგი (IV, 244-56).

254 ოდისევსი კვლავ მოიხსენიება შეურაცხმყოფელი ეპითეტებით:

- „ἀχάριστοι... σπέρμ’“ – „უმაღურთა თესლი, მოდ-გმა“;
- 257 „πολλοὶς πρὸς χάρις λέγειτε τι“ – „ურდოს (მრავალთა, ბრზოს) მამებელი“.
- 269 ტინდარიდი – ელენე იყო ტინდარეოსის ასული.
- 286 მავედრებლის ტრადიციული ჟესტი იყო წვერზე შეხებოდა მას, ვისაც ევედრებოდა. ჰეკაბე სიტყვასიტყვით ამბობს: „მაგრამ, ო, ძვირფასო წვერო, შემიწყალე მე“. შდრ. აგრეთვე: სტრ. 344; სტრ. 753.
- 337 ტკბილი სიტყვით – ორიგინალში წერია „ἀποδόντος στόμα“, რაც ასე ითარმნება: „იადონის ხმით...“
- 340 ჰეკაბე ახსენებს პოლიქსენეს, რომ ოდისევსს „შვილები ჰყავს“, თუმცა ლიტერატურულ ტექსტებში იმ დროისათვის გმირის მხოლოდ ერთი შვილის სახელია ცნობილი – ტელემაქოსი.
- 345 მავედრებელთა შემწე ზევსი (Ζεὺς Ἰκέσιος) – კოვახის განმარტების თანახმად, „ზევსი ჰიკესიოსი“ მფარველობდა ტამრებში თავმფეარებულ მავედრებლებსაც და მათაც, ვინც მუხლებზე შემოხვეულნი ევედრებოდნენ სხვებს. უარის თქმა სავედრებელზე ზევსის შეურაცხყოფად მიიჩნეოდა (გვ. 423).
- 354 იდე – ტროას სამხრეთით მდებარე მთა.
- 388 პელიდი – იგ.: აქილევსი, რომელიც არის პელევსისა და თეტისის ძე. ტექსტში სიტყვასიტყვით წერია: „რადგან თეტისის შვილი მან განგმირა თავის ისრებით“. ცნობილია, რომ აქილევსი ერთი ისრით განიგმირა. როგორც ჩანს, ბერძნულ ტექსტებში მრავლობით რიცხვს ხშირად ჰქონდა მხოლობითის მნიშვნელობა (შდრ. სტრ. 340).
- 393 ძველების რწმენით, დაღვრილი სისხლით იჟღინთება მიწა. სისხლს ეწაფებიან მიცვალებულნი, რომლებსაც სტანჯავთ წყურვილი.
- 411-412: ეს ორი სტრიქონი მეორდება ტრაგედიაში „ალკესტისი“ (სტრ. 208-9).
- 415-420 სტრიქონების თანამიმდევრობა სხვადასხვა გამოცემაში სხვადასხვანაირია. მე ვითვალისწინებ დ. კოვახის ვარიანტს.

- 417 ჰომეროსის „ილიადას“ ცნობით (XXIY, სტრ. 495-96), პრიამოსს ორმოცდაათი შვილი ჰყავდა. აქედან მხოლოდ ცხრამეტი იყო ჰეკაბეს ნაშობი. ძველი კომენტატორის შენიშვნით, აქ ევრიპიდეს მიზანია შთაბეჭდილების („პათოსის“) გაძლიერება. ჩემი აზრით, აქ კომენტარი არც არის საჭირო. ჰეკაბე უბრალოდ მიიჩნევს, რომ იგი დიდი ოჯახის დედაა.
- 426 კასანდრა – პოლიქსენეს და, აგამემნონის ხასა.
- 428 ამ სტრიქონში, ისევე როგორც სტრ. 9-ში თრაკიელთა დასახასიათებლად გამოყენებულია ეპითეტი „φίλιππος“.
- 433 ჩამომდგარე რიდე – კომენტატორთა შენიშვნით, რიდეს ჩამოფარება სიმბოლურ ხასიათს ატარებს. ეს მიგვანიშნებს პირად მწუხარებაზეც, სურვილზეც დედას დაუმალოს ცრემლები, ასევე ჰადესთან ქორწინების მოლოდინზეც. უფრო მნიშვნელოვანი კი ის არის, რომ სხვისი ხელით რიდეს ჩამოფარება გარდაუვალი სიკვდილის საწინდარია.
- 441-42 ...დიოსკურების ლაკონიელი და, ელენე – „დიოსკურები“ არის ტყუპი ძმის, კასტორისა და პოლიდეკესის მეტსახელი. ისინი „ზევისს ვაჟებად“ იწოდებიან. მათი დედა არის ლედა, ისევე როგორც ელენესი. რაც შეეხება მამას, ამის თაობაზე არსებობს რამდენიმე ვერსია. მითების უმრავლესობა იუწყება, რომ კასტორის მამა არის ტინდარეოსი, ხოლო პოლიდეკესისა – ზევსი.
- 454 აპიდანოსი – მდინარე თესალიაში.
- 455 (457) და იმ კუნძულთან მიმიყვანო – იგ.: კუნძული დელოსი, რომელსაც ძველ საბერძნეთში წმინდა ადგილად მიიჩნევდნენ, რადგანაც სწორედ ამ კუნძულზე ჰერას მიერ დევნილმა ლეტომ შვა აპოლონი და არტემისი.
- 459 ფინიკის ხე – ქართულ სინამდვილეში ხშირად მას „ინდის-ხურმას“ უწოდებენ. ბერძნული მითოსის თანახმად, როდესაც ლეტო მშობიარობდა, ზევსმა მიწიდან აღმოაცენა ფინიკის ხე, რომელსაც ლეტო ეჭიდებოდა ტკივილების შესამსუბუქებლად (შდრ.: ჰომეროსი, „ოდისეა“ VI, სტრ. 162).

დაფნა – აპოლონის მცენარე. ცნობილია ლამაზი მითი იმის შესახებ, თუ როგორ გარდაისახა დაფნის ხედ მშვენიერი ქალწული დაფნე, რომელიც მოეწონა აპოლონს.

464 არტემისი – მონადირე ქალღმერთი. მშვილდი მისი უმთავრესი ატრიბუტი იყო. ზოგიერთი გადმოცემის თანახმად, ქალები სწორედ არტემისის ტაძარს აფარებდნენ თავს ტროას დარბევის დროს.

465 ამპიქსი (ἄμπιξ) – დიადემის მსგავსი თავსამკაული. ის ფარავდა შუბლს და იკვრებოდა კეფასთან. მას ამკობდნენ ოქროთი და ძვირფასი ქვებით.

466 იქნებ პალასის დიდ ქალაქში... – ათენა-პალასის დიდი ქალაქი იყო ათენი. „დიდ პანათენეებზე“, ათენასადმი მიძღვნილ საყოველთაო დღესასწაულზე, კეთილშობილ მოქალაქეთა ქალიშვილები ქსოვდნენ პეპლოსს. კარგად იცოდა ევრიპიდემ, რომ მონები ამ რიტუალში არ მონაწილეობდნენ. ქოროს ეს პარტია ევრიპიდესთვის ნიშანდობლივი ირონიით არის დაწერილი.

472-74: კრონიდად იწოდება ზევსი იმის გამო, რომ იგი კრონოსის ძე იყო. გვიანი ხანის მითები ხშირად ურევენ ტიტანებსა და გიგანტებს. ამ შემთხვევაში უნდა ვივარაუდოთ, რომ იგულისხმება ზევსის მიერ გიგანტების დამარცხების ამბავი.

*487 ტალთიბიოსი – მეფე აგამემნონის მაცნეა. მას ქოროს კორიფე შენობით (πέλας σπας – შენს მახლობლად, წინ) მიმართავს. ზოგიერთი კომენტატორის აზრით (J. Gregory), ასეთი მიმართვა იმის ნიშანია, რომ ტალთიბიოსი ტროელთათვისაც ნაცნობი ფიგურა იყო. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ბერძნულ ტრაგედიაში დიდად არ ექცევა ყურადღება ე.წ. რიცხვს ან „თქვენობითი“ მიმართვის მრავლობითი რიცხვით გამოხატვას.

გამოთქმულია რამდენიმე მოსაზრება იმასთან დაკავშირებითაც, თუ როგორ წევს მიწაზე (ἐπί χθονί) ჰეკაბე: პირაღმა, პირაღმა თუ საერთოდ ზის. აზრის გამოსახატად მე შევარჩიე ნეიტრალური ფორმა.

- 497 დ. კოვაჩის აზრით, ეს წინადადება მიგვანიშნებს, რომ ხანდაზმულები განიცდიან სიბერის ასაკს (გვ. 443). შდრ. ადმეტოსის მამის სიტყვები ტრაგედიაში „ალკესტისი“ (სტრ. 669-71).
- 530 ნეოპტოლემოსი მსხვერპლშეწირვის რიტუალის აღსრულების წინ მოითხოვს სრულ სიჩუმეს. ეს უნდა იყოს ე.წ. „რიტუალური მდუმარება“ სამი მიზეზით: 1. წესისგების პატივისცემის ნიშნად; 2. რათა რიტუალის მსვლელობის დროს ვინმეს არ წამოსცდენოდა მკრეხელური სიტყვა; 3. თუკი ვინმეს ღვთის განგებით რაიმე აღმოხდებოდა, მისი ნათქვამი ყველას გაეგო. შესაბამისად, ტალთიბიოსის სამგზისი მოწოდება „რიტუალური მდუმარების“ ამ წესს გულისხმობს.
- 560 (559) ...გაიშიშვლა თავისი მკერდი – ამ სტრიქონის მრავალგვარი განმარტება იკითხება კომენტარებში. თუ გავიხსენებთ ესქილეს „ქოეფორებს“, კლიტემნესტრა ასე მიმართავს ორესტესს:
 „შეჩერდი, შვილო, იმ მკერდისა გრცხვენოდეს,
 საიდანაც მთვლემარეს, უკბილო ღრძილებით ესოდენ ხშირად გიწოვია ნოყიერი რძე“ (სტრ. 896-98).
 შესაძლებელია მრავალი სხვა მოსაზრების მოხმობაც. მაგრამ უფრო სარწმუნოა ის, რომ ძველ დროში მკერდის გაშიშვლება მწუხარების ჟესტად მიიჩნეოდა.
 ...ვით მარმარილოს ქანდაკება, ულამაზესი – ეს ფრაზა მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ ევრიპიდე გვიდასტურებს აზრს, თუ რაოდენ დაფასებული იყო პლასტიკური ხელოვნება ძველ საბერძნეთში.
- 566 მან თანაუგრძნო, მაგრამ სურდა ან თუ არ სურდა... – ბუნებრივია, იგულისხმება ნეოპტოლემოსი. ფრაზაში „სურდა თუ არ სურდა“ დაცულია ორიგინალისათვის ნიშანდობლივი სტილური ხერხი (შდრ. სტრ.194 და განმ.; სტრ. 612 და განმ.; სტრ. 948 და განმ.).
- 572 პოლიქსენეს ღირსეულმა სიკვდილმა შეძრა აქაველები. მათ სცადეს შეძლებისდაგვარად მიეგოთ მისთვის პატივი. ძველ

- დროში ბერძნები გამარჯვებულებს უყრიდნენ ფერხთა ქვეშ ფოთლებს.
- 603 მაგრამ ეს ბრძნული სჯა-ბაასი სულ ამათა – თავისუფალი თარგმანია დედნისეული ფრაზის: „გონების ისრებს ამოდ ვისვრი“.
- 611 რიტუალური განბანა ხდებოდა ქორწინების ან დაკრძალვის წინ. ამ შემთხვევაში ფრაზას ორმაგი დატვირთვა აქვს. პოლიქსენე უნდა დაიკრძალოს და იმავდროულად იგი ჰადესის საპატარძლოც არის.
- 612 ორიგინალში ერთ-ერთი ულამაზესი, მაგრამ თითქმის უთარგმნელი ფრაზის: „ἡ ἄρρα τῆς ἀνύμφης παρθένου τῆς ἀπαρθένου“ პწკარედი ასეთია: „პატარძალი არც პატარძალი ქალწული არც ქალწული“. კომენტატორები ამ ფრაზას სხვადასხვაგვარად განმარტავენ. დ. კოვაჩი მას ასე თარგმნის: „bride that is no bride, virgin that is virgin no more“ და განმარტავს, რომ განბანვა ქორწინების წინ ჩვეულებრივი მოვლენაა, რაც დასტურდება ტრაგედიაში „მედეა“ – სტრ. 1026 (გვ. 453). აქ გასათვალისწინებელია ის, თუ რომელი ქორწინება იგულისხმება: რადგანაც პოლიქსენე აქილევსს შესწირეს მსხვერპლად, უფრო სავარაუდოა, რომ იგი აქილევსის მეუღლედ მოიაზრებოდეს. ამ შემთხვევაში პოლიქსენე უკვე აღარც ქალწულია, თუმცა არც პატარძალი ყოფილა, რამეთუ ქორწინება, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით, არ შემდგარა. არსებობს სხვა მოსაზრებაც, რომელიც ტრადიციას ემყარება იმ თვალსაზრისით, რომ ქორწინებამდე გარდაცვლილი ქალწული ჰადესის საპატარძლოდ მოიაზრება. როგორც ჩანს, ევრიპიდეს მაყურებლისთვის იმ ძველ დროს ეს ხატოვანი ფრაზა გასაგები იყო, თუმცა ჩვენ, საუკუნეების შემდეგ, გვმართებს თავად განვსაზღვროთ მისი მნიშვნელობა (შდრ. სტრ. 948; სტრ. 984).
- 619-28 სტრიქონებში ჩანს ტროას კეთილშობილი დედოფლის ბრძნული მსჯელობა ადამიანური ცხოვრების არსზე. აქ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ჰეკაბე აზიელი დედოფალია და მაინც მისი აზრი ელინური რელიგიის უმთავრეს პოსტუ-

ლატს ემთხვევა. კერძოდ, ადამიანს არ ეძლევა სრულყოფილი ბედნიერება, ის მხოლოდ ღმერთების ხვედრია (ზდრ. პინდაროსი, ნემ. VI, 1-7). ერთიანად კი ჰეკაბეს მთელი სიტყვა (სტრ. 585-627) არის „ღირსეული სულის ის თავგანწირული ამოძახილი, როდესაც მწუხარებაც კი ხდება მშვენიერი“ (კოვაჩი).

ძველბერძნულიდან თარგმნა და განმარტებანი დაურთო
ნანა ტონიამ